

Asia: VN/27681/2025

Lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeiden arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne arviomuistion luvusta 5 (Valvontalain 1 luku Yleiset säännökset)

Asiavastaavatoiminnan (potilasasiavastaavat, sosiaaliasiavastaavat) valvontaa tulee täsmentää: Asiavastaavatoimintaa koskevien epäkohtailmoitusten käsittely sekä yksittäisen asiavastaavan toiminnan asianmukaisuutta koskevat hallintokantelut. Lain soveltaminen vastikkeettomiin palveluihin tulee täsmentää

mm. työterveyshuollon palveluiden osalta. Valvontalaki (28 §) tulee ulottaa myös henkilöstöä vuokraaviin yrityksiin, kuten oikeus ja velvollisuus tarkistaa työntekijöiden rikosrekisteriote lasten ja nuorten, iäkkäiden sekä vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveyspalveluissa. Valvontalain soveltaminen sosiaalihuoltolain 14 §:n 2 mom tarkoitettujen palvelujen järjestämistä koskien tulee selventää (22-kohtainen luettelo osalta).

Palveluyksikkö on tulkinnanvarainen ja liian laaja käsite / palvelupiste - > Määrittely selkeytettävä palveluyksikön ja palvelupisteen välillä.

Lain lähtökohtana on, että sosiaalipalvelu rekisteröidään kokonaisuutena. Asiakkaan saama palvelukokonaisuus voi sisältää eri tukipalveluja, jotka eivät kuitenkaan ole selkeästi itsenäisiä palvelualoja. Tukipalveluntuottajien rekisteröintivelvoite soteriin yhdenmukaisesti muiden sosiaalihuollon palveluiden kanssa edelleen, mutta joko lakiin tarkennettava erilaiset tukipalvelut palvelualoiksi (jotta tiedetään mitä palvelua tukipalveluista palveluntuottaja tuottaa) tai tukipalveluntuottajien rekisteröinnin selkiyttäminen rekisteröintimenettelyn yhteydessä esim. Rekisteröintiotteeseen kirjataan mitä tukipalvelua palveluntuottaja tuottaa. (mitä tukipalvelua tuotetaan hyvinvointialueen ennakollisen ja suunnitelmallisen valvonnan tueksi).

Rekisteröitäessä palveluita Soteriin, tulisi rekisteröintiotteeseen kirjata selvästi mitä palvelua ko. palveluntuottaja tuottaa kyseisestä palvelualasta. Esimerkiksi rekisteröitäessä lastensuojelun sosiaalityö ja avohuollon tukitoimet ilman kodin ulkopuolista sijoitusta sisältää useita eri palveluita, joiden tuottamiseen edellytetään myös erilaisia henkilöstölle asetettuja koulutusvaateita. Tällöin on riski siitä, että palveluntuottaja tuottaa palvelualan sisältä myös sellaista palvelua, johon palveluntuottajalla ei ole edellytyksiä. Hyvinvointialueen palvelutuotannon valvonnassa tämä nähdään myös haasteellisena.

Kommenttine arviomuistion luvusta 6 (Valvontalain 2 luku Palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat edellytykset)

Palveluntuottajan ja palveluyksikön erillistä rekisteröintivelvoitetta ja sen tarpeellisuutta tulee arvioida huomioiden Hyvil Oy:n laatima raportti kehitysehdotuksineen. Henkilöstövuokraukseen, -hankkimiseen ja -välittämiseen kuuluvan toiminnan sisällyttäminen valvontalain soveltamisalan piiriin tulee arvioida ja perustella.

Kommenttine arviomuistion luvusta 7 (Valvontalain 3 luku Palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti)

Jokaiselle palveluyksikölle laadittavan omavalvontasuunnitelmien laatiminen on hyvinvointialueille merkittävä hallinnollinen tehtävä, lisäksi suunnitelmien sisällön laajuuden ja yksityiskohtaisuuden tarkka noudattaminen heikentää niiden käytettävyyttä arjen työkaluna, siksi sisältöä tulee arvioida käytettävyyden näkökulmasta. Myös omavalvontasuunnitelmien julkaiseminen sähköisesti julkisessa tietoverkossa on merkittävä ylläpitotehtävä. Neljän kuukauden välein toteutettava julkinen raportointi on resursseja vaativaa ja raportointitiheys kuormittavaa muun, esim. talouden raportoinnin, ohella. Omavalvontaohjelman ja omavalvontasuunnitelmien raportoinnin (mm. tehtyjen muutosten raportoinnin osalta) ohjaus on toistaiseksi ollut puutteellista, mikä on johtanut kirjaviin käytäntöihin hyvinvointialueilla.

Kommenttine arviomuistion luvusta 8 (Valvontalain 4 luku Omavalvonta)

Tulee selkiyttää, mitä kuuluu palveluiden järjestämisen ja mitä palveluiden tuottamisen omavalvonnan piiriin. Sijoittaja- ja sijoitushyvinvointialueiden sekä valvontaviranomaisen välisiä yhteistyön ja vastuun jaon rooleja sekä valvonnan toteutuksen menettelytapoja tulee selkiyttää, mikäli sijoitushyvinvointialueella tulisi olla kokonaisnäkemys kaikesta sen alueella toteutettavasta sote-palvelutuotannosta. Oman ja ostopalvelutoiminnan asiakas- ja potilasasiakirjamerkinnät edellyttävät yhtenäistä sääntelyä sujuvan tarkastamisen näkökulmasta. Tulee varmistaa, että palvelunjärjestäjillä on järjestämistehtävään kuuluvien omavalvontatehtävien näkökulmasta riittävät toimivaltuudet sekä tiedonsaantioikeudet.

Laissa todetaan, että omavalvontaohjelman osana on myös päivittäisen toiminnan sisältämät palveluyksiköiden omavalvontasuunnitelmat ja lääkehoitosuunnitelmat. Laissa tulisi tarkentaa,

mitä tällä tarkoitetaan esimerkiksi julkaisun näkökulmasta, pitääkö ohjelman osana julkaista myös lääkehoitosuunnitelmat?

Palvelusetelipalveluntuottajana tai ostopalveluntuottajana toimivan yksityisen elinkeinonharjoittajan tai muun yrittäjän, joka tuottaa palveluja hyvinvointialueelle ja työskentelee itse vammaisten henkilöiden tai iäkkäiden kanssa, rikosrekisteriotteen tarkastamisesta ei voimassa olevassa laissa ole säännöksiä.

Valvontalain 29 §:n 1 momentin mukaan palveluntuottajan on ilmoitettava välittömästi salassapitosäännösten estämättä palvelunjärjestäjälle ja valvontaviranomaiselle palveluntuottajan omassa tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta vakavasti vaarantaneet tapahtumat, vahingot tai vaaratilanteet sekä muut sellaiset puutteet, joita palveluntuottaja ei ole kyennyt tai ei kykene korjaamaan omavalvonnallisin toimin. Lain tulkinta on epäselvä siltä osin, että hyvinvointialue on järjestämisvastuullinen suhteessa esim. Alueella asuvaan asiakkaaseen nähden. Jos palveluntuottajan toiminnassa ilmenee ko. vakava epäkohta, mutta asiakkuutta ei ole, pitääkö palveluntuottajan tehdä silti ilmoitus hyvinvointialueelle tilanteesta? Ja miten sellaisessa tilanteessa, jossa palveluntuottajan toiminnassa on tapahtunut ko. epäkohta, mutta sellaisessa palvelussa, jota hyvinvointialue ei palveluntuottajalta osta. Pitääkö palveluntuottajan ilmoitus tehdä?

Onko sellaisia palveluja joiden osalta valvontatoimivallan rajaamista järjestämisvastuussa olevaan hyvinvointialueeseen tulisi asiakasturvallisuuden rajaamisen näkökulmasta arvioida uudelleen? Mitä em. tarkoittaa? Eikö sijoitushyvinvointialue ole vastuussa myös asiakasturvallisuudesta?

Omavalvontakäytänteitä sekä rooleja ja vastuita tulee selkeyttää päällekkäisen omavalvonnan vähentämiseksi sekä rajallisten resurssien tarkoituksenmukaiseksi käyttämiseksi. Palvelunjärjestäjien riittävä pääsy palveluntoteuttajien rekisteröintiä koskeviin tietoihin tulee varmistaa (julkinen tietopalvelu).

Muistion 8.3 Ilmoitusvelvollisuus. Epäkohdan ja epäkohdan uhan käsitteiden ero vaaratapahtumakäsitteeseen tulee tarkentaa. Mitä tapahtumia ilmoitusvelvollisuus tosiasiallisesti koskee?

Kommenttinne arviomuistion luvusta 9 (Valvontalain 5 luku Viranomaisvalvonta)

Aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen järjestämisen ja tuottamisen lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta. Käytännön tasolla on kuitenkin tullut esille, että valvontaviranomaiset ovat nostaneet haasteeksi ohjaukselle (etukäteis-) muodostuvan esteellisyyden, jos he ensin ohjaavat ja sen jälkeen joutuvat valvonnan keinoin puuttumaan. Tarvitaanko tähän täsmennystä, mitä ohjauksella tarkoitetaan ja miten valvontaviranomaisten tulisi ohjausta esim. suhteessa hyvinvointialueeseen nähden toteuttaa.

Valvontalain 34 §:ssä säädetään viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Pykälän 1 momentti velvoittaa yleisesti valvontaviranomaista toimimaan tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa

hoitaessaan tässä laissa säädettyjä tehtäviä. Käytännössä on tullut esille, että esimerkiksi valvontaviranomaiset eivät kutsu esim. Hyvinvointialueen valvonnan asiantuntijoita mahdollisille palvelutuotantoon kohdennetuille käynneille mukaan, eivätkä ilmoita tulostaan etukäteen. Valvonnan ja toimintamallien yhtenäistämiseksi yhteistyö esimerkiksi valvontakäynneillä olisi tärkeää. Vaikka valvonnan vastuu olisikin valvontaviranomaisilla, niin merkittävää olisi läsnäolo/kuuleminen oppimisen kannalta siitä, miten palvelutuotantoa valvontaviranomaisten toimesta ohjataan.

Ohjaus- ja arviointikäynneillä olisi myös tärkeää tuoda esille valvontaviranomaisten tulkintaa lainsäädännöstä niitä pyydetessä yhtenäisten tulkintojen saavuttamiseksi.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 10 (Valvontalain 7 luku Erinäiset säännökset)

Holhouksen alaisesta palveluntuottajasta tulee saada tieto DVV:ltä. Henkilöstöä välittävillä yrityksille tulee säätää velvollisuus ilmoittaa valvontaviranomaiselle havaitsemastaan asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantavasta toiminnasta sekä virastolle oikeus saada tietoa näiltä yrityksiltä salassapidon estämättä.

Erilaiset selvitys- ja asiakirjapyynnöt pitkittävät valvontaa ja vievät resursseja, siksi tiedontarpeita koskevat rekisterit ja niiden käyttö tulee suunnitella joustaviksi. Välttämätön tieto valvottavan ja viranomaisen välillä tulee määritellä.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 11 (Valvontalain 8 luku Voimaantulo)

Hyvinvointialueilla on isoja rakenteellisia ja palvelujen organisointiin liittyviä muutoksia. Julkisten palveluntuottajien rekisteröinti nykyisen sääntelyn mukaisesti ja nykyisen siirtymäajan jälkeen on rekisteröintimenettelyn sujuvuuden näkökulmasta riski ja järjestelmää tarpeettomasti kuormittava muutostilanteessa, jonka vuoksi siirtymäaikaa on perusteltua jatkaa.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 12 (Erinäiset kysymykset)

Lain jatkokehittämisessä on arvioitava tarvetta säätää valvontalain soveltamisesta ja mahdollisesta rekisteröinnin poikkeusmenettelystä tilanteessa, jossa normaaliolojen häiriötilanteissa terveydenhuollon toimintaa on tarpeen muuttaa tai siirtää. Vastaavasti tulee arvioida tarvetta säätää rekisteröintimenettelystä poikkeamisesta tilanteessa, jossa poikkeusoloissa terveydenhuollon toimintaa joudutaan evakuoimaan tai siirtämään taikka luomaan kiireellisesti uusia yksiköitä. Valvontalaissa ei ole muuta sääntelyä varautumisvelvoitteista tai niiden valvonnasta. Lain jatkokehittämisessä tulisi arvioida tarvetta säätää selkeämmin myös yksityisten palveluntuottajien jatkuvuudenhallinnasta ja varautumisvelvoitteista häiriötilanteissa. Lisäksi valvontaviranomaisilta tulleessa palautteessa on esitetty hyvinvointialueiden varautumisen sekä yhteistyöalueittain toimivien sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskusten valvonnan selkeyttämistä lailla. Nykyisin valvontaoikeus ja -velvollisuus on johdettu hyvinvointialueen yleisen järjestämisvastuun valvonnan kautta.

Muut kommenttinne arviomuistiosta

Valvontalaki ei vielä riittävästi ota huomioon palvelujen digitalisaatiota taikka uudistuvia palvelujen tuotantotapoja.

Huomioonotettavaksi: Ovatko kaikki rekisteröintiä varten annettavat tiedot tosiasiallisesti tarpeen palveluiden valvonnan kannalta ja tulisiko rekisteröintiä varten toimitettavia tietoja suhteuttaa rekisteröitävän organisaation koon ja toimialan/palvelun luonteen perusteella. Tulisi harkita valvontalain 31 §:n mukaisen asetuksen antamista omavalvontaohjelman yleisestä sisällöstä, laadimisesta ja seurannasta. Omavalvontaan kaivataan enemmän tukea ja ohjausta erityisesti siltä osin, kuin on kyse järjestämisen valvonnasta. Lisäksi omavalvonnan toimivaltuudet ovat osin puutteellisia ja niitä tulee tarkastella lain jatkokehittämisessä.

Kiiski Ritva

Kymenlaakson hyvinvointialue - Konsernipalvelut/Riskienhallinta